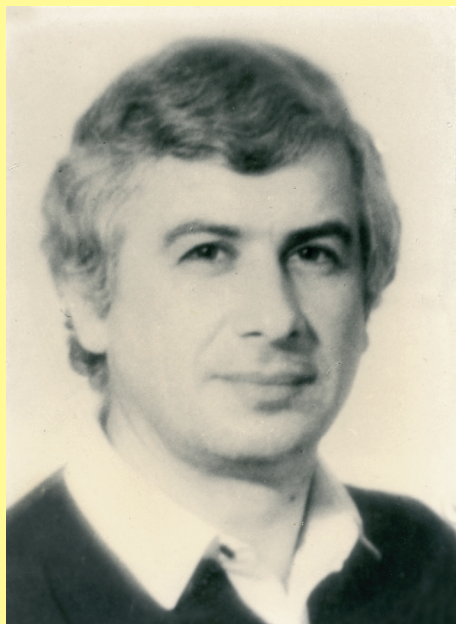

№1, 2020 ш.

АМЦАБЗ

Ауағы лаша инысымға алашара азы-нижьюеит. Уи аңхареи алашареи ишьтахь иааиуа иргэылачча иарҗхаларц. Уи иу-гәаларшәалатәу дреиуазам, иухамыштүа уафуп, избанзар, цәала-жыла дшыҗамгы, доухала дрыцуп изааигәаз зеггы ауағы лашеи, агәытбааи, амышьта бзиен дыр-символны, абза иҗсы ануҗырхагоу уҗызх-уа цыргәаны.

Ус дыҗан хаштра зқәым хҗыза ду, хашья, акыршықәса ажурнал «Амцабз» сахьала изфычоз, зыжәлари зыдгыли ирҗеи иашаз, зықәра намзас Валери Гамгиа.

Ишҗа, хнеизҗаауеит, Валери 75 шықәса ихыҗуану? Уи хара хзы иахьягы «Амцабз» аиҗш дқәыҗшуп, дбыл-уеит, агәыбылра ду ханҗоит, ишҗагу идыруашәа. «Амцабз» адаҗьяқәа аахарҗыҗыҗаза уи инапкымҗақәа хҗылоит, иахьягы иҗсы җоушәа хатҗархәоит.

Урҗ хаштра зқәым Валери иҗахәхәагақәа роуп.

Валери Гамгиа иҗылымҗа

Никэала Хашыг

АҔСУАРА

Са сгэы еисуеит уи ашьала!

Вл. Анқаб

АҔсуара закәу иагьяадыруеит, иагьхаздырзом, мамзаргыы иаадыруашәә хәкоуп, аха абри-абри ауп хәә «нацәәкәкыла» интқааны ахәара хцәуадаууп. Ус шакәуггы зны инеиқәықхязаны қыт-чытк зоухәалак, иаауфьтцпааны ихала инацитцоит, избанзар, арақа иқазам аартра фьцк, уи хәцстазаароуп, уи аргамоуп, иахьей-уахеи хазлагылоу ауп.

Хәхылақәакызгыы қыашьатәзам: ашкол афь уи хдыртцазомызт, ауниверситет афь азбахә рхәазом, шәкәы ианым, быгьшәы ианым, ус аушәәкә ихәхауа иақыдаха, конкретла жәәхәык, лекциак ахәсабалагыы хәатгыланы хазхәыцыртә шәкәыла-быгьшәыла иахьынзахәтоу итцаам, иагьтцам.

Аха усгыы ашәкәкәей-абыгьшәкәей хәаркәатцны хнацшы-аацшыр, АҔсуарафь рацхәа хәлапш итцашәои?

...Ашта тбаа, акәасқяа, амацурта (ацацха), аца, акәытцара, ажәбора ...

Аа, АҔсуара! Уи абракоуп иахьалаго.

– О, ацшәма! Ацшәма укоума?! – агәашә ахьтә бжык фәацаза иаагеит.

– Хәи! Сықамкәә изуазей! – ашырхәә дыөдәылкьейт ацшәма. Асас ашта дааҕаххны дылфьжәңан, иеы агәра ианкны ацшәма дааиқылейт.

– Уа бзиала уаабеит!..

– Бзия убааит! Чарала, гәырғьарыла уашта ауафь дталалааит. Сара счарауаууп...

Аа, АҔсуара!

Мамзаргыы:

– О, ацшәма!

– Хәи! – ацшәма дыөдәылкьаны дыцшызар, фьуафьк агәашә афь дфьжәымтцзакәә дизыцшуп. Идырт уи дзакәыз. – Иқалазей, бзиароу? Уфьжәтц.

– Мап, сфьжәтцзом. Сара сшәәцхәәууп...

Аа, АҔсуара!

Аишәачарафь: Анцәә улпха хәт!.. Ажәлар ныхәазааит!.. Хәжьрацәара ныхәазааит!..

Мамзаргыы:

Утәә, ухаткы сцеит, уаншьоуп, амчра утәуп!..

– Сара сгылазааит, сахәшьацоуп...

– Уара учкәыноуп, аха усасуп, утәә, абжыуаа ркынтә уааит!..

Аа, АҔсуара!

Аңсуара ашәышықәсақәа рыла хажәлар идырҕеиаз, рыламыс ала ипшьоу етикатә культуруоп. Уи еиднакылоит ажәлар рыбзазаратә нхашья-нтдышьа, рыфатә-рыжәтә, рышәтә-рҕәынтә, рҕеижәлашьеи рҕеижәтцшьеи, рашәахәа-реи рыкәашареи; атың ҕәҕәа ааныркылоит зегь ахьхацыркхо аҕаацәа реи-зыҕазаашья: рцасқәеи рқабзқәеи, аихабы пату иқәцара, аихацгылара, аигәылацәа рахатыреикәтцашья, жьрала-цәарала реиыҕазаашья, асасдкы-лара, ажәлар ркульт, урт ахәынтқарра ишазыҕоу, рдунеихәапшреи рдин-хатцареи. Ирацәоуп Аңсуара еиднакыло. Урт Нарҕаа ражәабжьқәа ирҕы-зоуп, цыхәапцәара рымазам. Q-еишьцәа рышьтәашышьа еипшым рхәоит: рҕыцьагы аңсуатцасла иршьуеит, рыҕбагы дыртәуп. Абасала, Аңсуара ава-риантқәагы амоуп. Иҕоуп аҕаацәаратә традиция, ақыҕа, араион ртрадиция. Ирацәоуп авариантқәа Абзыңқәеи Абжьыуааи рытрадицияқәа рҕеи. Урт Аңс-уара иарҕеиаз роуп, аңсуа иламыс ала ипшьоуп. Аха иҕахуп хы амамкәа, гәи амамкәа, аңсуа иҕазшьа иақәымшәо, асфалыт иқәиаазшәа, дацпашәк змам «атрадицияқәагы» – урт иахтәышьтрамкәа иҳаднагалаз ма иҳадыргалаз цасқәоуп, қабзқәоуп. Уртгы азхәыцра ртахуп.

Аңсуараҕеи ахәычы-аду ыҕазам, избанзар, ахәычы ахыҕкам, адугыи зыҕа-лазом. Зны-зынла убри ахәычы хәа иҳапхьазо убасқак идууп, уи аныз, Аңсуа-ра зхатәаазом...

Жәабаҕа шықәса уажәапхьа, хгәылацәеи хәреи цыркыкәашашьяла хәнеибабоз акәын. (Уртҕи хәреи гәйкала хәнеибабоз!), Жәыргыт агыруак хәитән. Уи иҳаихәеит Аңсуара закәыз рапхьаза ишидырыз атәи.

«Саныхәычыи хгәылара хәмарра сцалон, – ихәеит иара. – Снеицыңхьаза сҕыза ианду дысхатцгылон. Дгылангы акәым, ус мацк ақәардә лҕеиҕақәыт-ханы дсеихырхәон. Ари – зны, ари – ҕынтә, ари – есымша. Ғнак санду слазтааит, ани аҕакәажә sneицыңхьаза абас қалцоит, избан ус зықалцо хәа. «Схәычы, уи аҕакәажә дапсыуоуп, – лхәеит санду, – аңсуатцас духатцгылоит. Урт ус цасс ирымоуп, азәи-азәи еихатцгылоит, уи патукәцароуп», – лхәеит. Убри аахыс аңсуаа здыруеит, излаздырызгыи убри шәтцас хазына аихатцгы-ларалоуп», – ихәеит аңшәма, иажәа хыркәшо.

Ишаабо еипш, ақәардә мацк аҕеиҕақәытхарагыи Аңсуара иагәтылсоу – атцас аихатцгылара аформақәа ируакуп. Уи қазцо абырг иоуп, зықәра мацу рзы. Ус акәымкәа, абырг есымша иҕеиҕеитцыхны ахәычы дихатцгылар, уи Аңсуара иатцанакзом. Иара убастәқьа Аңсуара иатцанакзом абырг данааилак зықәра мацу уи аформала дихатцгылар, уи ихәтоуп ахьшәтхәа дҕацқьаны, иҕеиҕеитцыхны агылара.

Абас иҕоуп Аңсуара. Уи алапш жәларык ирхуп, урт рыцсы злаларга-ҕарго ахауа – Аңсуара ахауалоуп. Инартбауу аҕакала иаххәозар, хажәлар еидыз-кыло идеологианы иҳамаз Аңсуара акәын: уи хкосмос акәын, уи хдунеи акәын. Хәара аҕахума, хара хзышьыцылоу партиатә идеологиамызт, ажәлар ирзеипшыи, рыцсҕазаара дац-пашәла еибаркны измаз, цсыс ирхаз, ламыс

ирымаз рдунеихэапшра акэын. Ацсуара партиатэ идеологиас икоу зеггы иреихауп. Сара агэра зго салагеит Ацсуара нхартэааны ианыказ аицш иканы, миллионла зхыцхьазара рацэоу жэлэрык иртэызар, адунеи ажэлэарқэа зеггы еталонс ицхьазаны ирыдыркылон хэа.

Инхартэааны ианыказ!.. Аиеи, ус аицш аамтаггы ыкан! Уи кэтыфэрхас-рак акэмызт, икан шэышықэсала, зқышықэсалаггы. Мысра (Египет) икоуп нтамтак: ахкэажэ лца изылыфэуеит, уца дхэынтқархарц утахызар, Ацсныка дышътны Ацсуа цасқэа илааза хэа.

Уи шыақэзыргэгэо даеа фақтк.

XVI–XVIII ашэышықэсқэа раанггы Тырқэтэыла Ацсуаа нхон. Урт рахьтэ икан ауаа нагақэа, ахэынтқарратэ напхгарафэы иказ рдинастиаггы: ами-нистрцэа, ақашьацэа, ар рцызацэа. Урт рыхшараггы убри анапхгаратэ матцу-ра иазыкартон. Убри азы, цқарак ахасабала, Ацсныка иаашьтны жэаф шықэса рхытцаанза ацсыуа цасла ираазон, нас акэын Тырқэтэылака иандырхынхэуаз. Убас цсыуатцас иаазаз аматцуратэ карьерафэы еиха рхы аадырцшуан, анапх-гаратэ усурафэы иманшэалан, урт рфызцэа Ацсуа рцарцэа Тырқэтэыла иаазаз рааста. Ацсуа еинралцэеи ақашьацэеи казшьа чыданы ирылан аиашареи, ақьиареи, ауафы ирыцхашьареи – хажэлэар рказшьа хазынақэа!

Абас икан Ацсуара. Хара хацсадггыл афэы, уи алшарақэа иамаз инагза-ны ажэлэар рхы ирзамырхэазакэа, асовет аамтазы хэыцы-хэычла идырхэа-шо, ахатыр ладыркэуа иалагеит. Уи ахатыцан еидыргэагэалаз «ажэлэарқэа реифызареи» акоммунисттэ идеологиеи апыжэара рыртон. Зеггы ирыцкны икалеит Ацсуара аныкэгарефэы ажэлэар цызас ирымаз ауаа хатэрақэа мчы рымамкэа рыкатцара, урт ркульт ацхастатэра. Еихаб дызмам нцэаггы димам рхэоит. Иахьа урт еикэханы иахьыкоу Нхытц хашьцэеи амшын нырцэ Ацсуааи рфэоуп. Абасала Ацсуара анхылапшыдаха, акъалапалацэа ихаланагалаз хцасқэа цьаршьошэа, зны-зынлаггы ирхыччо ианалага, харггы харцэып-хашьаны инкахажьуа, урт рхатыцан дара ихэадыргалоз рцасқэа аашьтыхуа хфэынаххеит. Убартқэа ирыхкьаны ацсуа идунеихэапшраггы кыр афеитана-кит: ицэтэымыз акоммунисттэ идеологияггы нагзаны изидимкылеит, цсыс ихаз Ацсуараггы ицэхьысхахеит.

Сара исхэарц стахым акоммунисттэ идеология ахы инаркны ацыхэанза иееимызт хэа, мап. Асоциалисттэ идеиа еицгу даеа идеиак азэггы иацимца-зацт. Аха уи сталинизм адогмақэа рыла иреицакын. Сталин ишьтахьггы уаха уи игэамсам алхэаны изрыцкьоз уаф дзыкамлеит. Ацыхэтэан зынза изеи-лахазггы убри иахкьаноуп: ианаамтаз ленинизм и сталинизм иилыргазтггы, иахьа икэапза иказаарын, ажэлэар рфггы уи атыцггы калон, Ацсуара атыцггы калон.

Ацсуараггы ус ауп лахьынцас иамоу: иахьа алшара хэмоуп агхацхақэа рырееира, уи анхалша, еикэхархоит. Ианхалымшаггы ус ибжамеамны, анар-хаггы амамкэа иаанхоит.

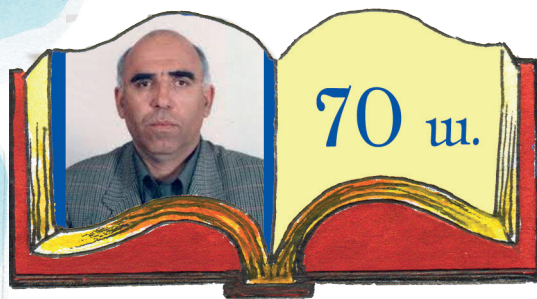

Рушьбеи Смыр

АШЬХА УАРБА

Иавакэылоз ацсаатэ анамба,
 Уи зегь рыла ахы агэра агеит.
 Ажэван иажэлан ашьха уарба,
 Амра иеисырц атаххеит.

Цаҕа илбаазгап исызкыр хэа,
 Ҧада ихала ицоит, ицоит.
 Амра ахыччоит акыркырхэа,
 Сара ашэахэақэа сҕацсоит.

АЦЫС ИАЦЭА

Цыри-цыри, ацыс иацэа,
 Ацыс иацэа шэахэауеит.
 Ацэа иалоуп са сықэлацэа,
 Сара ацыс быжь сахауеит!

Мрагыларахьтэ ихаланы,
 Амза нықэыццеит хара.
 Ацшахь асуеит ихиааланы,
 Ашэтқэа ироуеит азхара.

Уа абгарымтцқэа акы сархэошэа,
 Сара схышэ ахь иласуеит.
 Аецэақэа сырбартоушэа,
 Ажэван ацахьтэ илацэҕэуеит.

Дгыли жэван инеидкыланы,
 Мап, исзымбац сызхара.
 Уацэы ашарцаз сөагыланы,
 Хашта стьцтып ныкэара.

Цыри-цыри, ацыс иацэа,
 Ацыс ашэа сахауеит.
 Ацэа иалоу са сықэлацэа,
 Раха сывам, сызхауеит.

ФЫРЦЪАН

Ачыхә-чыхәхәа ашра иафуп,
Сара сгылан сазыцшуп.

Иашьдоуп агага еиханы,
Иакырц уаҕа ишьтагәаны.

Агәы трысуам, ацқәа хуп,
Агага афарц атахуп.

Ус, ашәшьыранза иназеит,
Изышьтазгыы уа аеазеит.

Уажә Фырцъан хәыч ацсы ашьоит,
Агага афаз цьнашьоит.

АШЫҚӘС ҒЫЦ

Сан, баадәылти, саб, уaadәылти!
Сасцәак иахамбац хзауеит.
Ашәа ғыци Ашықәс ғыци
Асы иалала иахзауеит.

Шәатдамхакәа шәымца шәватцха,
Ғеихак амазам хьяжык.
Ацәа иалаз амахә хаха,
Иаабыбышхеит уажә хәычык.

Цштәык еицыршоит ашьхеи агеи,
Рызхарацәкья инеибабахп.
Ацша иасыз схылца абагеи?
Ишагаз еицш иаанагахп.

• Сан, баадәылти, саб уaadәылти!
Сасцәак хакәғытра иафуп.
Ашәа ғыци, ашықәс ғыци,
Нас, ас ғыци – зегы еицуп.

АЗЫН

Ұына-ыына, ғапа-ғапа,
Адәахыыка ҳауа хцап.
Асы шкәакәа рапа-рапа,
Асеигәйдца қахцалап.

Амғақәа ыцәоуп иҗахәахаа,
Амра цәырдыр, ианарцшып.
Җара ихәамазам атәаха,
Иахья хзамғақәа еибаршып.

Нас деибытан җапаңаныла,
Асы-Бчарах днахартәап.
Нас ҳаивасып ҳаивагыла,
Азә даҗысып, азә дынхап!

О, дҗамлароуп иахья игәамтцау,
Ус узбар, угәы нсырхоит.
Җаахынҗәаанза ххәышҗаара мца
Ицегь-ицегь ихаахоит.

АБГА

Абга арбағь иназығын,
Арбағь амзырхахыы иприт.
Алақәагы шит еигәнығын,
Абгагы абнахь ихынхәит.

Ус ишнеиуаз уарбак ықәтәан,
Амахә иқәтәан илақәны.
Иназытрыст абга шьтыңан,
Иара халеит иҗырны.

Аха адәхәыңш ахь инаңшызар,
Ашәишәиқәа уа иабейт.
Уахь аңшеиңш инаңысызар,
Дара атлақәа ирызцейт.

Итәагәышьоуп агәағ хытцау,
Алахь акәзар, кыр еиқәуп.
Сара издыруейт уи зызхәыцуа:
Абга амцәыжәғақәа аҗахуп.

Ұына-ыына, ғапа-ғапа,
Адәахыыка ҳауа хцап.
Асы шкәакәа рапа-рапа,
Рапа-рапа хкәашалап.

Адунеи афы иеицырдыруа ахэыцкэа ирызку алакэка рав-тор Ханс Кристиан Андерсен илакэка руак урысшэала «Дюймовочка» хэа еитэргеит. Диум 2, 54 см роуп икоу. Ажэакала, уи ахэычы, ахэыцза хэа аанагоит. Аңшэахь «Акьянфеаа» хэа иеитэгоуп. «Кьянфеаак дыкам» рхэоит аңсышэала. Насгыы, иналаршэ-ааларшэны ада аңшэафэы рхы иадмырхэо ажэа архынхэуеит, аңстэазаара фыц аналгоит.

АКЪАНФЕАА

Алакэ

Дынхон-дынцуан пхэыск, даара илтахын ахэычы длымазар. Аха дабантэаауго! Лфыналхан аңшфы лахь дцеит. Усгыы лалхэеит: –Даара истахуп хэычык дсымазар. Исабхэару уи дахьсоуша?

– Избасымхэарызеи? – лхэеит аңшфы. – Быст ачарыц: ари баша чарыцым, ауаа иларцо, агъара иакэрыцсо, мамзаргыы акэыткэа ирымцарыцсо. Ашэт ахэеитэхау аңшьырхафэы илатца, – икало ббап!

– Итабуп! – лхэеит аңхэыс. Нас афныка даан, ачарыц аңшьырхафэы илалцеит. Уи иахылцит ашэт ссир. Атиульпан иеипшыз. Ашэтыцкэа реемацэгэан икан, иахынзахэтоу игэылымтыцызт.

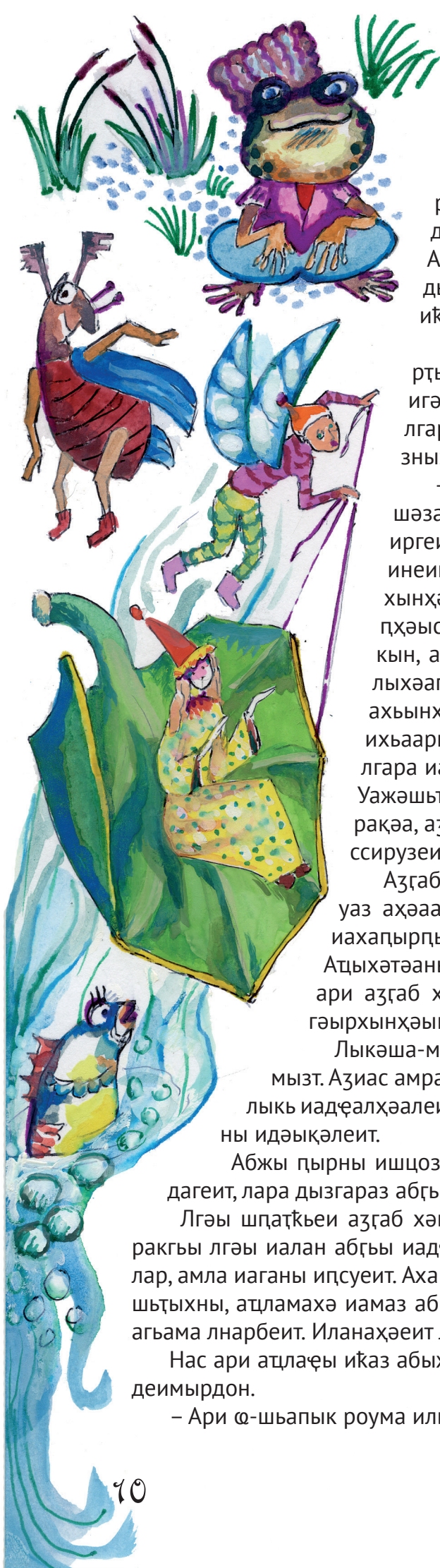
– Изеипш шэты ссирузеи! – лхэан аңхэыс, илгэзит. Ахъарахэа бжык ган, ашэт пхеипхеиуа иагэылцит. Ари тиульпанцэкан. Ашэткэа рытка акардэ иатца хэычы дыкэтэан згаб хэыцзак. Уи даара дыпшзан, дгэыкын. Аңхэыс уи Акьянфеаа хэа лыхьзылцеит. Уи гарас илыман акаканцэа бзиа, адэыкрын иатцакэа гэабанс илыцан, агэил хышэткэа хызас илыкэын. Уахынла абри агара дгарартон, еынла астал афэы дыхэмаруан. Аңхэыс атиульпан шэткэа азы рылалыргылт. Азгаб хэыцза ашэтыц дакэтэан асаан егы ахахы дзон. Уахь дызлацоз ашэтыц, ажэоакэа рцынхэрас ае-пырца ахэыцкэа ацылшыуан. Ашэагы лхэон. Уи афыза абжыы хаа, абжыы гэыкы уаанза азэггы имахацызт ара!

Уахык зны, уи лгара дынгарлон, асаркыа зтасамыз апенцыр аларта икылсын, ибаа-зажэкыраха, ицэыршэагаха, Акьянфеаа лгара зыкэгылоу астал аеыкэнажыит аеафрадагы.

– Абар сца изы аңхэыс! – ахэеит аеафрадагы. Азгаб хэычы дышгараз даашьтыхны, апенцыр икылыфрны абахчахь аетанажыит.

Уа ииасны ицон азиас тбаа-тыцэ. Уи аңшахэафэы икан збаарракгыы. Убра нхартас ирыман аеафрадагы апагы иаргыы. Апагы иара иеипшын, ицэыршэаган. Аеафрадагы апа аакэафэкафэит, акакан ацэа афныцка итаиаз ассир хэычы данаба.

– Убжыы умырган акэымзар, дфыхар дхацэоит. Уи ацысхэеипш дласуп. Еихау бгык пшааны, азиас дхацтап. Уи лара лзы дгылбжыхак иеипшуп. Уантэи царта лымазам. Хара хцаны шэытра-шэтышэ бзиан икацтап, иахьарнахыс шэахьынхаша, шэахьынтыша.

Азиас итиаан икан ациаа абгыы кьакьа змаз. Убарт рбыгькэа иреихаз акы афынза изсаны инеит аеаорадагы. Уи иакэнатцеит акаканцэа, азгаб хэычы лгара. Азгаб хэычы рыцха дфыхеит ашарпазза. Иагьылбеит дызтаиаз. Ауеимадахэа инеималтэеит, иаалыкэыршан иказ зык ацшахэахы неишыа лымамызт.

Аеаорадагы ахыбзозоз аилыргара иафын. Зеггы ртыц икэцатэын атаца хэычы лзы! Нас, уи иара аицш игэырхынхэыгаз аца аман, изсаны инеит азгаб хэычы лгара зкыз абгыы ахь. Аеаорадагы азгаб хэычы лгара зныз ацхьа иаагылан ус ахэеит:

– Сара ацхьакатэи бхатца иаб соуп. Шэара анхарта бзиа шэзалсхит хазбааррафы. Аеаорадагы аца аакэафкэафт. Урт иргеит азгаб хэычы лгара, ус абгыы иныкэыршэны. Лара инеиматэаны ацэуара далагеит. Ацсреипш илбон игэырхынхэыгаз аеаорадагы ахь нхара аиасра. Уи аца, ацэарзга, пцхэысыс акалара. Ацсызкэа рыхкэа азы итырхэхэан иркын, аеаорадагы иахэо рахарц. Насгыы, атаца хэычы иналыхэацшырц. Абри леипш азгаб хэычы ссир аеаорадагы ахынхо азбааррахь дыргарц шакэыз анеилыркаа, даара ихьяаргеит. Ари калашья амоуроуп! Ацсызкэа азгаб хэычы лгара ианыз абыгь кьакьа азы иаман идэыкэлартэ икарцеит. Уажэшьта аеаорадагы уи изахьзомызт. Атцлара иалатэаз ацаракэа, азгаб хэычы данырба, ашэа рхэон: «Дзакэ згаб хэычы ссирузеи!»

Азгаб хэычы лгара зныз абгыы азиас ахьцоз иагон. Ишнеиуаз ахэаанхытц инанагеит. Царцалыкь цшзак акраамта абгыы иахапырпыруан. Убас иаанарцшуан азгаб хэычы дшагэацхаз. Атдыхэтэаны Акьанфеа дназгоз абгыы иакэтэеит: ссирзак лоуп ари азгаб хэычы! Лара лгэыргьара хэаа амамызт: аеаорадагы гэырхынхэыга уажэшьта изрыхьзом.

Лыкэша-мыкэша, зегьынцьяра, убас ицшзаран, лылацш лзафэгомызт. Азиас амра хыччалон. Акьанфеа лмака лымгыхны азхык ацарцалыкь иадфалхэалеит, егы азхык – лгара зныз абгыы. Абгыы еихагыы иласны идэыкэлеит.

Абжы цырны ишцоз азгаб хэычы дабеит. Уи даашьтыхны тцлак ацэцэахь дагеит, лара дызгараз абгыы иатцэа азиас иагеит.

Лгэы шцаткьеи азгаб хэычы рыцха, абжы даашьтыхны атцлахь данага. Еихаракгыы лгэы иалан абгыы иадфеахэалаз ацарцалыкь. Уи ахы изамыхэар, аеазмыртлар, амла иаганы ицсуеит. Аха абжы урткэа усысгыы иамамызт. Уи, азгаб хэычы даашьтыхны, атцламахэ иамаз абыгькэа зеггы реиха икьакьаз дныкэнартэан, анектар агьама лнарбеит. Иланахэеит лара шака дыссиру, митэык абжы дшеипшзамгыы.

Нас ари атцлафы иказ абыжкэа лыдеизалт. Лхы инаркны лшыапафынза лацшыла деимырдон.

– Ари ф-шыапык роума илымазоу, дрыцхаушыап!

– Цацаггы лымазам!

– Лзара ааихуцэап, фи, зынза ауафы диеицшуп! Шака дыцшзамзеи! – рхэеит абжы хэсақәа еицфакны.

Акьянфәа дшыссирыц дыссирын. Даазгаз абжгы дагәацхон, аха зеггы еицфакны шака дыччархәу хәа ианафәымцза, уаха дыннакылар атахымхеит, лхахынахоу дца-аит ахәеит. Даашьтыхны, атцла илбаан, адәыкрын дықәнаршәит. Азғаб хәычы атәуара далагеит. Абыжқәатқәа рааигәара дықазар ртахым. Убаскак дымриума лара, нас? Аха уи дшыссирыц дыссирын, дыцшзан, улацш узлыкәгомызт, дқьиан, дхаан, дыцқьан.

Апхынра зеггы Акьянфәа лхала абнафы илхылгеит. Уи лгара атцакналхәит абыгьқәа зеггы реиха ифәафыз. Илжәуан анектар, азазагы ахылжәлон.

Абас ицеит апхынра. Нас иааит тагалан, уи ашьтахь – азын хьшәашәа. Ацарақәа ашәахәара иафәыцт, абггы кацсеит. Акьянфәа дызцанхоз абггы өеижьхеит, иөеит, ицсит. Лара ахьта дагон. Атцкы илшәыыз хеит, ицыжәжәеит. Асоура иалагеит. Иөахьаз абггы лыкәлыршан, аха дазырцхомызт.

Ахьта дакны дқыцқыцьюан. Дызлашәаз абна уахьнылшәоз икан амхурста. Ача таргалеижьтеи акраатцуан. Лара ахьта дагатқәфон. Дгәагәо дышнеиуаз абынхәынац ахьынхоз днеит. Ахәынац атра цха аман. Амацурта, агәратца – зеггы афатә-ажәтә злу-хуа ала итәын. Акьянфәа ашә дылагылан ачарыц дахәеит. Цымш цуан акггы лым-феижьтеи!

– Ах, бара арыцха! – ахәеит абынхәынац: уи акрызхыцзуаз, иқьиаз бынхәынацын. – Бааи арахь, бөеырцха, акреицахфәп! Ахәынац даара дагәац-хоит азғаб хәычы.

– Азынра зеггы сара сфы бықазар алшоит, – ахәеит ахәынац. – Ус хәхьын-хо еилыргала, насггы, алакәқәа сахәала. Сара урт даара срызгагоуп.

Акьянфәаггы ахәынац илыднацоз зеггы қалцон, лгәы каршәны дынхон.

– Иаарласны асас дахтаарц дыкоуп, – ахәеит зны ахәынац. – Сгәыла, мчыбжык ахь знык дыстаауеит. Иара сара сатцкыс акыр еигьны инхоит Уи анхарта тбаа-тыцәуп. Иара ахамы бзиа ашәуп. Убри бзаццар, даара ацстазаара бзиа боуан. Рыцхарас иқалаз, уи лашәуп. Аха бара ибдыруа алакәқәа иреигьу азеицахәала. Уи даара бзиа иабоит.

Азғаб хәычы уртқәа ллырхар лтахымызт. Ари зызбахә амаз ацәыс-лампыр акәын. Ихәынгалшьон.

Уи, аиашаз, иаарласны дсасны дыртааит. Ахамы бзиа ашәытқәфьан. Даара ибеиан, насггы ифәышын. Анхарта бзиаггы аман. Ауадакәа тбаа-тыцәын. Амра зынза иатахымызт, иара убас – ашәтқәа-ггы. Урт, зынза ишамбацггы ихәынганашьон. Азғаб хәычы ашәа лхәар акәхеит. Ц-ашәак лхәеит: «Абжы, упырла, упырла, «Абар дныгәнысуа адәы дықәуп». Убасггы иб-зиан, ихааны илхәеит, ацәыслампыр агәафы абзиабара цәырнагеит. Аха ус акггы амхәеит. Уи зхы хәтыр ақәыз-цоз акы акәын.

(Иацу ыкоуп)

Иеицгеит Алықса Гогәуа

Иахысыз ашықас азы И. Папаскыыр ихъз зху Амилаттә библиотека аусзуџцәа итрыжыит еиуеиџшым ақарақәа ирыџаркуа, аџраџы зхы џызшәо, аџар еидызкыло аизга. Уаџа иагәылоуп Ақәа ақалақь ақны аџара зџо ашколхәычқәеи Ахәынтқарратә университет астудентцәеи ражәеинраалақәа. Урт, рахьтә икоуп ақхәаџцәа ирдыруа, зџымтқәа ирыџхәхьоу авторцәагьы, уажәраанза зажәеинраалақәа ажурнал «Амцабз» ақны иахкыџхьхьаз.

Аизга иагәылоу аџымтқәа кыџхьуп ақсышәала еиџш урысшәала иџуа рџымтқәагьы. Хара хжурнал ақны иахкыџхьуеит ақсышәала иагәылоу ажәеинраалақәа рыхәтқак.

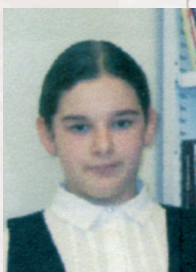

Леон Шьоуа

Диит 2006 ш. Аџара иџоит Д. Гәлиа ихъз зху Ақәатәи абжъаратә школ №4, 7-тәи акласс ақны.

САРА СБЫЗШӘА

Сара сбызшәала сцәажәоит,
Уи са сзы имариоуп.
Тәым бызшәала сцәажәом,
Уи са сзы ихъантоуп.
Зхатәы бызшәа ззымдыруа,
Итцашьыцра ацсам.
Ухатәы бызшәа анузымдыруа,
Идыр акгыы уацсам!

Салима Инацшьба

Диит 2007 ш. Аџара иџоит Д. Гәлиа ихъз зху Ақәатәи абжъаратә школ №4, 5-тәи акласс ақны.

СХАТӘЫ БЫЗШӘА

Ацсуа бызшәа
Даара ипцзоуп.
Ацсуа бызшәа
Ижәытәзоу бызшәоуп!
Згәыбылра сдыркхьоу
Стаацәеи сыртцәоцәеи.
Зегь реиха ипцзоу са сбызшәа,
Нагзара уқәзааит есымша!

Астан Логәуа

Диит 2005 ш. Аџара иџоит Б. У. Шьынқәба ихъз зху Ақәатәи абжъаратә школ №1, 9-тәи акласс ақны.

СЫМШ, СЫХААРА, СГӘАЦАЦХА!

Ба банызбо амра цхоит,
Ба баныкам илашьцоит.
Быччацшь иарлашоит сдунеи,
Быбжьы иаршанхоит геи-шьхеи,
Боура, бытбаара назаны,
Сгәатца бталеит бымраны.

Сыбла хшәала, слахьынтца,
Сымш, сыхаара, сгәацацха!
Ба банызбо амра цхоит,
Ба баныкам илашьцоит.

Быччацшь иарлашоит сдунеи,
Быбжьы иаршанхоит геи-шьхеи,
Боура, бытбаара назаны,
Сгәатца бталеит бымраны.

Леон Шьынқәба
Диит 2009 ш. Леон аҵара иҵоит Н. А. Лакоба ихьз зху Ақәатәи абжьаратә Ашьхары уаа рышкол №10, 4-тәи акласс аҵны.

***

Сара сыдгьыл са с-Ацсны,
 Ухьз амреицш сарцхоит!
 Уанысымбогь, сгәы уҵоуп,
 Угәхьаазгоит, устаххоит.

Бзиа узбоит сара с-Ацсны,
 Ушьха, уга уцшзаза!
 Амшын еикәа ахьыцәкәырцо,
 Амра шашаза иахькацхо!

Камила Агрба
Диит 2009 шықәса. Аҵара лҵоит Д. Гәлиа ихьз зху Ақәатәи абжьаратә школ №4, 5-тәи акласс аҵны.

МАРТ ААБА

Иахьа ныхәоуп, март 8,
 Сан сылпылоит сгәырғьатцәа
 Ашәтқәа наган илсыркуеит,
 Даара бзиа дызбауеит.

Сан лгәы акала инсырхом,
 Сан сыхаара, сгәацацха!
 Ллакта аныччо сгәы азхауеит,
 Дангәырғьо сакара исызхауеит!

Аманда Барцыц
Аҵара лҵоит Е. Ешба ихьз зху Ақәатәи абжьаратә школ №5, 6 акласс аҵны.

***

Тагалан абна даара ипшзоуп,
 Абна ссирла еилахәоуп,
 Амра цәыртцуеит ихааза,
 Аха иузбом узхара.
 Тагалан гәыргьан икәашоит,
 Абгьы шәжьқәа канапсоит,
 Ахауа иалоу абыгьқәа,
 Асахьа тырхуеит оумашәа!

Есма Багәтелиа
Диит 2004 ш. Аҵара лҵоит Баграт Шьынқәба ихьз зху Ақәатәи абжьаратә школ №1, 10-тәи акласс аҵы.

***

Аибашьра ианалагаз аены,
 Аҵа хәымга данакәла х-Ацсны.
 Хашьцәа, хаибашьцәа реыргәгәаны
 Исагылеит рабцьар кны.

Шьтахька ихьамтцит ишәаны!
 Ақыртцәа бналеит ргәы тқьаны,
 Хашьцәа аиааира хзааргеит,
 Хацсадгьыл цшза еибганы иаанхеит!

Инна Ахашба

Ааигәә снапфымтақәә сышрылаз исңыхьашәеит ақыртүа-аңсуа еибашьраан ианысҕақәоз ахтысқәа руак, уи сара сзықәшәоз, сызшахатҕыз ахтысқәа иреиуан. Акы-зайҕык, иааинырслан изыфун, афыга калам, мамзаргыи изнысҕоз ақбаад ахьсымамыз иахҕьаны, иара убас ахәыцрагыи сцәуадафын, уажәы-уажәы ажәыларақәә ирыхҕьаны хәхьынхоз ҳаңырҕыны, иҳазгоз хаманы еиҳа иахьшәартамыз ҳынахон... Ианысҕозгыи зегыи сзеиқәырхомызт, сызлагозгыи алгаха смоузакәә, иахьсырхо, иахәо схаштны инхақәазгыи сңыхьашәоит уажәы. Абра иаазго ахтыс имыреиуизакәә усқан ишызфыз инсыжьеит.

Рнаршә Хиазтҕы...

АХТЫС

Сара Ткәарчалка аштаб ахь сандәықәлоз, зегь реиҳа изтахымыз сашья ихәыцқәеи акәытқәеи ракәын. Уи зладыруаз ахәыцқәә рыхфыкгыи фәбг-фәбгза иаасыдгыланы – банбаауеи хәа ицаауан, хкәытқәә ракәзар, ишынеибаку еицрыцсса, ҕырҕыр рымшха ашта стыцаанза исышьталон еихьымза-еицымзо. Ари гәастахьан саргыи – снаскьаргоит схәон.

Дара раткысгыи сара исцәымгын уахь ацара, шыпыла мацара 12-13 километр аныкәара цәгьала сараацсон. Насгыи угәы узырхьуаз ажәабжьқәә рацәаны иуахауан, итахаз ҳацкәынцәә, ҳаибашьцәә рхьатцрақәә ухәә.

Аибашьра еибашьроуп, ишпахамшәацызгыи хгәәхәанзамкәә ҳаазлаҳаз арыцҳара ду хәыцгыи-дугыи ҳаркәышызшәә збон. Ус иагьыкан.

Ахэыцкэа рыедырдууан, рышықэс ишатданамкшаз ала, адуқэагы рычхара ңызшэоз ртагылазаашья реакэдыршэон.

Сеитадэықэлейт сара, уи аены аштаб ахь, икоу иану ажэабжькэа афэыдршьшыга анаауаз арахь иааногон, харгыы уахь ханцамтакэа хашьтуан. Хара зеггы фымт уск-уск харфын, ишхалшоз хабжьи мыр-гакэа. Убас хтыскэак ртэы зхэоз санцамтакэагы аашьтыхны сфы-насхеит.

Инымцэазоз амфои схэыц-ракэеи сзыхамтараха ашьапы-ламфа саанысны амашьиамфа инаныршэланы сфынасхеит. Амш-гыы агэы кыдгыланы еитцакызыккыыз уажэы-уажэшьтан атэуара ишна-лагара ипшын. Амфа уаф данымызт, амашьиакэа усгыы иабафакхыз, адунеи тацэыма хэа угэы иаана-гарын. Уарла-шэарла атракторкэа ирыцрахэаз ачарткэа азэи-фыцьеи акэтэаны ианиасуаз ыкан, урт аан-гыланы уабацо, уаагап хэа ишуаз-цауазгыы, ааигэа снейуеит схэон хыхь ахалара ахьсылымшоз, насгыы айбашьцэа антэалоуп хэа ипхьаза-ны акырынтэ ихайхсхьан азы, уи даара сацэшэон.

Ткэарчал сналалон еипш иаа-лырфьан ахысра баафс калеит, ихараны ашьхақэа ирныфны Аалзга азиас афэара иқэхауан ахы хьанта иаауаз. Сара азныказ иаафьас-шьеит, абра санааилоз есымша дааит хэа адырра роузшэа хэынтэ-фынтэ абас сақэшэахьан.

Ицѣоушьоз абаказ, еибашьран, сышшѣозгы мац-мац сашьцылон, иѣахоз ацкѣынцѣа убриакара хгѣы ѣыркаауан, харгыы хѣцсыр шауаз хгѣалашѣон, хѣгъазыцшын. Иара убаскангы нахьхьи цѣара иумбоз, аха ицѣытыццоз гѣыграк зны-зынла иаахгѣыдыцчалоз гѣрагарак хнатон.

Ткѣарчал акалакъ уахьналало акалѣахьшѣа, Аалзга азиас иху ацѣа акѣша-мыкѣша аѣиаа рацѣа ахьыказ атѣанчаѣцѣа, зхала иказ аурыс жѣлар рхѣтарнакцѣа, иааскьаны акѣша-мыкѣша изызѣауаз абырцмани ахѣаци рыкѣшѣалон. Урѣти сареи акырынтѣ хѣикѣшѣахьан, аѣсшѣаггы еибаххѣа-лон, амала хѣтала хѣхьыз, хѣжѣла еибахѣамхѣацызт умхѣозар.

Сыбла дыхгылоуп, зегь реиѣа даара исзааигѣазшѣа избоз, цшра-ла-сахьалаггы дахьызбозаалак исхамыштѣуаз уи ахѣтѣа бырг, иартмак амаа ахьыцѣѣахьаз, амака бжѣацса адзахылан измаз, инапы иахаршѣаны аиѣтѣара зыкѣшѣалоз, еиѣхаракгы ахѣац ахыцѣѣақѣа кѣшѣаны игон, ижѣны аѣатѣ алырхуан. Аблокада иѣагылаз Ткѣарчал акалакъ 40-нызкьѣык ркьынза ахѣѣацѣа зланхоз рыѣатѣ-рыжѣтѣ ауеикѣшѣахыз.

Акыраамѣа ахысра иакѣытѣуамызт, ахқѣа акѣара илаѣауан, абырг ацѣа дыкѣланы иѣынеихарц избазар акѣахѣп, аха ахқѣа ахькаѣауаз уѣѣсны уцар акѣын, сара сихьзаны сияцѣажѣартѣ хѣаизааигѣамызт, амѣа аѣыхьѣа цаќьак сывѣагылан. Сгѣи сылагырзи еилѣтѣон абырг дшаќь-шаќьѣо дахьызбоз, акырггы снапы скѣеит, аха арахь даѣцшзомызт.

Сшыцшуаз, ѣытѣбжьык иахѣазшѣа арахь даахьѣацшит, снапы еиѣасќьахит, иаргыы саагѣеиѣан, иикыз артмак дынѣасын ииќѣшѣахьаз ахѣацқѣа аѣиган, иршѣаны Аалзга иналеицсеит. Сара сибоу симбоу сыздырам, аха сартмак сѣаххар ауеит ихѣозшѣа, иааирѣын инеиѣытѣракны дахьцоз даагьѣжьын акаѣтран мѣа инаныршѣалан дзагѣзагѣуа иѣынеихеит.

Сара акыраамѣа ахѣыцраггы сылымшо сшѣахѣтѣханы ацаќьѣа савѣагылан. Саналѣ, ахысраггы еиќѣтѣахьан. Снаишьѣаланы сѣынасхеит абырг дызлацаз амѣала. Уаѣа даѣеакгы сзазымхѣыцуа, ацѣа иќѣгылан зшьытѣѣара азиас иазѣаз сыбла дшыхгылаз, хыхь, Ткѣарчалтѣи акультѣра ѣны аѣѣацѣа ажѣлар еизаны иахьеилагылаз снарылагылеит. Рыгѣѣахьы санынаскьѣа ауп иангѣасѣаз атраќтор иацрахѣаны ачарт азна аѣыќѣѣеи лапќьѣақѣа зныз ааины ишрылагылаз, уи иакѣшан игылан 2-3 лапќьѣа зазоз амла иаргѣаќьѣаз ауаѣсыра. Ари асахьѣаггы акырынтѣ избѣахьан, уимоу аѣыќѣѣеи лапќьѣақѣаггы аќѣхны азѣырѣы идсыркхьан.

Убаскан зегь реиѣа сгѣы ѣызшьѣааз, нахьхьи ахѣац ззымќѣшѣаз ахѣтѣа инеисыркышан аѣыќѣѣеи лапќьѣақѣа ѣбаќа, аха уи аѣныќа дѣахьан, шыѣа дысзыцшаауамызт.

АҒСЫЗ АҒАХРАЛА

Аурыс жәлар рлакә

Абырг хәык аҗацәа иман. Ғыҗба аилычҗакәа зырхәоз ракәын, Емелиа хәа зархәоз ахҗатәи дгаза-мазашәа дыҗан. Иашьцәа җсааитакрак җамҗакәа аус аныруаз, ишьапқәа иҗхны, иееимыртаға ашәшьыраҗны диан Емелиа. Ус дшааиуаз, енак, иашьцәа рыхәсақәа заагара уцароуп хәа дыхҗаркит. Дцеит Емелиа инықәыршәны азыхь аҗны, дыҗшын, уи гәғәала ихҗаалоуп. Даасны аҗаа анынҗаҗие, җсыз дук шҗаз ибеит. Ииулакгы уи дамҗасны икит. «Абар зеипшыҗам аҗсыз – қбаф аауит», – ихәеит уи гәаныла. Ус аҗсыз аацәажәеит ауафытәыфса ибызшәала:

– Соужь, Емелиа! Уфы иаатшәо зегы насыгзоит. «Аҗсыз аҗахрала, сара сгәаҗхарала» – ухәеит, иара уи акәхоит, иаа-ухәаз җалоит.

– Ибзиоуп, – ихәеит Емелиа. – Уажә иаамбари уи ус акәзар. «Аҗсыз аҗахрала, сара сгәаҗхарала», – аха, нас, азаагаҗакәа, афныҗа шәеиха шәхала!».

Абригы ихәеит, азаагаҗакәа еишьҗагыланы амарда иафәлеит.

Аҗсыз ахы иақәиттәны афныҗа дхынхәит Емелиа. Абри ашьҗахь иашьцәа рыхәсақәа Емелиа абнахь мфәагара дрышьҗуан. Азныказ афырххара далагон, аха нас, усда дыштәоу дназхәыцны, ирхәаз насыгзоит хәа дфәагылон. Ус җаитцеит уажәгы, аха амфы аазгоит хәа аеқәа җеимкит.

– Иууазеи, аеқәа җамкыкәа мфәагара ушҗадәықәло, излааугозеи? – хәа инаиазҗааит.

Емелиа иакәзар, иныҗакны усгы ихәеит: «Аҗсыз аҗахрала, сара сгәаҗхарала, ауардынқәа абнахь шәфынашәха шәхала!» Ауардынқәа рфынархеит. Убас еипшгы иааласит, фыла уҗазаргы узрыхьзарымызт. Днеиуан уи дфыжәланы, амфәан иҗылоз еилараа ишьҗаҗо. Абнаҗны дахьнеиз аиха адҗа аиҗан, мыф гәартак җҗаны инеиланажыит, амфәқәа рхала ауардынқәа рыфeryқәрыҗсеит, шахала рхала рееидфәрхәалеит.

Шаҗа иҗахыз амфы ылхны Емелиа афныҗа ифәааихеит. «Арантә данҗоз еилараа ишьҗеитҗаз рҗынхаҗәеи дарей изыҗшны амфәа иангылоуп, Емелиа изыҗрысит урт, дфыжәхәаны ипҗара иалагеит.

Иихәац ихәеит Емелиа иныцдакны: «Ацсыз аҗахрала, сара сгәацхарала, иркало уҗааха акыат, рвардымқәа ыдыршаа!» Акыат нарылагъежын, ажелар еимнарпит.

Алаба заахаз ауаа аҗ иҗны инеины иашшит. Аҗ адца җаитцеит Емелиа зыцшрак җамцакәа иара иҗны дааирц. Иҗеиханы ашәшьыра изытымцуаз Емелиа дцырны аҗ иҗны даакылсит. Дахынапшыз аҗтынра аҗенцъыр днылибааит аҗшәма иҗҗа хазына. Аҗырҗырхәа игәы амца ацралеит, данаалыршанха. Усгыы игәы дынҗацәажәеит: «Ацсыз аҗахрала, сара сгәацхарала, аҗ иҗҗа бзиа сылбааит!»

Емелиа дхынхәны аҗныҗа дааит, аха аҗтынраҗны цәуарахеит-хърахеит. Аҗ иҗҗа җеилаҗырзи ааикәылхуамызт. Емелиа дыгәхъааганы аҗсра далагеит. Аҗ уаҗы аҗыстаак Емелиа дишишьтырц избеит. Уа дахънеиз, Емелиа арыжәтә даршьны даныцәа, аҗ иҗҗагыы иаргыы ауалыр инҗажьны амшын иартеит.

– Уи рыцхарам, хъаас иҗабымцан, – ихәеит Емелиа аҗ иҗҗа лахъ ихы нарханы, иныцдакынгыы даахәытхәытит: «Ацсыз аҗахрала, сара сгәацхарала, аҗшацәҗақәа, шәхатасны, ауалыр шәышьты аҗәарахыы».

Ус егыҗкалеит. Аҗ иҗҗа диманы Емелиа аҗәара даакәгылеит. Ацсыз аҗахрала, Емелиа игәацхарала идыргылеит уаҗа ахан хытцәцара.

Насыц ду рыманы, ргәы ишаҗахыз инхон-инцуан урт уаҗа, Анцәа дырзылпханы.

ИЗАКӘЫЗЕИ АКУЛЬТУРА?

Акультура хәа азақхәоит ауафы иаңитаз зегы аңсабара иаңнацаз аламцакәа. Амилацкәа зегы, иара убас аамцакәа зегы иаңырцоит рхатә культура. Уи аилкаара иацанакуеит есеынтәи рыңстазаара анырра азто рхатә қьабзқәеи ацасқәеи. Уахь иалоуп афатә, амацәа, атехникатә хархәагақәа, еиуеиңшым аиңкаарақәа, ауаа агәахәара рызто аказара ахкқәа. Амузеиқәа рцәыргақәцәкәа ркны иубартоуп ирацәаны ауаа иаңырцаз амацәахәкәа. Урт ирныңшуеит ауаатәыфса реиңшымзаара, иара убас иаңырцооз арәиамцакәа ахынзеиңшымыз. Уи иахәоит дасу икультуратә фазара ахынзакоу.

ИЗАКӘЫЗЕИ АКАЗАРА?

Ауафы зда цсыхәа имам, есены ихы иаирхәо, еиуеиңшым, ицирхыраауа амацәахәкәа рнафсангы, ихы-игәы ақәзырбзио, изымдыруа иеилзыркаауа акыр аңитцоит. Ауаа асахьақәа цырхуеит, ажәеинраалақәа рыфуеит, апрозатә фымцакәа аңырцоит, икәашоит, ишәахәоит. Ауафы адәы данықәнагалаз аахыс, ахақәкәа ркны ирнитцаз асахьақәа убоит. Урт асахьақәа иаадырңшуеит ауаа усқантәи рыңстазаара, иахқәап, ишышәарыцоз.

Анкьа аказара адин иадхәалан, аха аамца цацыңхьаза адунеи аеаңсахуеит, аңстазаара даеакала ишьақәгылоит. Хәамтазтәи аказара аңцамцакәа иаадырңшуеит ауафы ицәаныррақәа, уи икәша-мыкәша икоу шыныруа, ажәлар рыңстазаарафы ирыгу, ирыбзоу.

ИЗЫРАЦӘОУЗЕИ АМУЗЕИҚӘА?

Амузеиқәа алшара хартоит иахьа уажәраанза иахзымдыруаз рзыргарафы, иңшзоу, узыршанхаша акыр реилкааразы. Уи азыхәан далкааны сахьацыхык иаңцамцакәа аңцәырырго ыкоуп, избан акәзар уи иаңцамцакәа ирыцаркуеит еиуеиңшым аамцакәеи ахафсахьақәеи. Амузеиқәа ркны ицәырыргоит, аказара иадхәалоу аңцамцакәа ртәы зхәо атехникатә аартра фыцқәа. Амузеиқәа ркны икоуп еиуеиңшым акультурақәа ирызку адакьақәа.

Амузеиқәа ауафы ихдырра иаздырхауеит, идунеихәаңшышьа еицаркуеит.

